

שאלו את רבי אליעזר:

והרי הוא פספס יחידי, באופן שכל הבגד צבוע, חוץ מפספס אחד בשיעור כגריס שאינו צבוע, ונראה בו נגע, האם יסגיר אותו או לא?

והרי אין הנגע מטמא עד שיהא הנגע ראוי לפשיון. ואם אין בבגד עוד פספס שאינו צבוע, אין לו להיכן לפשות⁽³⁸⁾?

אמר להן רבי אליעזר לתלמידיו:

לא שמעתי טעם בזה, למה יסגיר אפילו שאינו ראוי לפשיון. אך זאת שמעתי

מרבתי, שגם באופן שאין לו להיכן לפשות הרי הוא טעון הסגר.

אמר לו רבי יהודה בן בתירא לרבי אליעזר:

אני אלמד בו טעם.

אמר לו רבי אליעזר לרבי יהודה בן בתירא:

אם אתה בא לקיים דברי חכמים שאמרו שהוא צריך הסגר, הן – תאמר בזה טעם, אך אם אתה בא לחלוק על דבריהם ולומר שאינו צריך הסגר, אל

שצריך שלש על שלש בכל פספס, אך בבגד אחד שחלקו צבוע, מודה רבי נחמיה לחכמים.

37. הקשה המקדש דוד [נ יב ד"ה כתב הראב"ד], לפי דעת הראב"ד שפשיון הרחוק מטמא גם באדם, ופירש במשנה לעיל [פ"א מ"ה] שאם השחין מפסיק בין האום לפשיון, אפילו כשיש בפשיון כגריס אין זה פשיון, כיון שיש ביניהם הפסק של דבר שאינו ראוי לפשיון, אם כן מדוע במשנתנו אין הצבוע מפסיק בין האום לפשיון, הרי אינו ראוי לפשות שם?

ויתכן ליישב לפי דעת הרמב"ם שבגד צבוע ראוי לטומאה וכמו שכתבנו לעיל, אלא שאם הנגע נראה על הצבע אינו מטמא, ואין זה חיסרון בעצם הבגד, ולכן אינו מפסיק בין האום לפשיון. ובאמת, אם יהיה בבגד רצועות של צמר גמלים וצמר רחלים [באופן שאינו בטל ברוב, כגון לפי דעת הרא"ש כשעירב אותם כשהם חוטים, או לפי דעת המשנה למלך באופן שהם ניכרים], והופיע הנגע בצמר רחלים ופשה לחבירו, אין זה פשיון, שהצמר גמלים מפסיק בין האום לפשיון, אך לדעת

הר"ש שזה חיסרון בגוף הבגד עדיין קשה.

38. הקשו האחרונים, מה היה הסלקא דעתך של רבי אליעזר, הרי זה מפורש בתורה שהעומד שני שבועות טמא? ותירצו, שרבי אליעזר סבר שיש תנאי להסגר שיהיה ראוי לפשיון, ואפילו ששייך החלט באופן אחר, אינו מסגיר אלא אם כן הוא ראוי לפשיון, וחיידש רבי יהודה בן בתירא, שאין צריך ראוי לפשיון דוקא, אלא שיהיה ראוי להחלט.

אך לכאורה תירוץ זה קשה, שלעיל [פ"ט מ"ג] שאלו את רבי אליעזר באדם שעלתה לו שחין בכף ידו, והופיע שם נגע, שאינה ראויה לשער לבן ולא למחיה ולא לפשיון, האם הוא טעון הסגר או לא, משמע שאם היה ראוי לאחד מהם, אפילו שאינה ראויה לפשיון לא היה קשה להם למה יסגיר אותו, וכאן הקשו אפילו שראוי להחלט באופן אחר? ויתכן לומר, שבתחילה הם סברו שאין דין הסגר אלא אם הוא ראוי לפשיון, ושאלו לגבי בגדים באופן שיש פספס יחידי האם הוא טעון הסגר, וחיידש להם רבי יהודה בן בתירא, שאין צריך שיהא ראוי לפשיון, אלא שיהיה ראוי להחלט,

תאמר כלום.

שריפה⁽³⁹⁾.

אמר לו רבי יהודה בן בתירא לרבי אליעזר:

והנגע החוזר, שיעורו בכגריס. אם כהה הנגע בסוף שבוע שני, וקרע את הנגע וטיהר את הבגד, ולאחר מכן חזר הנגע בבגד בשיעור כגריס, הבגד טעון שריפה.

הטעם שצריך להסגיר, אף כשאינו ראוי לפשיון הוא, **שמא יעמוד בו שני שבועות**, והעומד בבגדים שני שבועות, הרי הוא **טמא**, ואם כן יש טעם להסגיר אותו, משום שהוא יכול לבא לידי החלט גם בלא פשיון.

אמר לו רבי אליעזר לרבי יהודה בן בתירא:

משנה ח:

נאמר בתורה [ויקרא יג מז] "והבגד כי יהיה בו נגע צרעת, בבגד צמר או בבגד פשתים, או בשתי או בערב לפשתים לצמר",

חכם גדול אתה, שקיימת דברי חכמים שאמרו להסגיר, ונתת טעם לדבריהם.

עוד דין אומר התנא:

חידשה כאן התורה, שגם חוטי שתי וחוטי ערב, העשויים מצמר ומפשתן, ראויים לטומאת נגעים, אכן בשאר הטומאות, אין החוטים מקבלים טומאה אלא כאשר עשה מהם בגד.

הפשיון הסמוך לנגע, שיעורו בכל שהוא. שאם בסוף שבוע פשה הנגע אפילו כל שהוא הרי הבגד מוחלט לטומאה וטעון שריפה.

הפשיון הרחוק מהנגע, שיעורו בכגריס. שאם בסוף שבוע הופיע עוד נגע כגריס בבגד, הרי הוא מוחלט לטומאה וטעון

אומרת המשנה:

חוטי השתי וחוטי הערב, בין של צמר בין של פשתן⁽⁴⁰⁾, **מיטמאין בנגעים מיד** משנעשו לחוטים, [משעת הטויה]. אך לפני שנעשו הצמר והפשתן לחוטים, אינם ראויים לטומאת נגעים.

ולאחר מכן שאלו לגבי אדם, באופן שאינו ראוי להחלט כלל.

39. ראה ברמב"ם ובראב"ד [פ"ב ה"ד] שנחלקו האם הדין של פשיון הרחוק קיים בכל הנגעים, או רק בנגעי בגדים.

ובמשנה למלך [פ"ב ה"ו] נסתפק, באופן שבתוך שבוע הוסיף מטלית בבגד המוסגר, ובסוף שבוע הופיע נגע כגריס במטלית, האם זה נחשב לפשיון הרחוק, כיון שבבגד נולד עוד

נגע, או שכיון שלגבי המטלית זה לא נחשב פשיון, שהרי לא היה בו הנגע בתחילה, גם לגבי הבגד זה לא נחשב פשיון הרחוק.

40. הרע"ב כתב שמדובר בחוט של צמר, ודייק **התפארת ישראל**, שתנא קמא מודה לרבי יהודה בחוטי פשתן, שהם מטמאים רק משיתלבנו, והם נחלקו רק בחוטי צמר. אך לכאורה יש לעיין בזה, שאם גם לפי תנא קמא צריך שיגמר מלאכתו, ולכן בחוטי פשתן אינו

רבי יהודה אומר: חוט השתי של צמר⁽⁴¹⁾, ראוי הוא לטומאה רק משישלק החוט במים חמים, שדוקא כאשר נגמרה מלאכת החוט, הרי הוא ראוי לטומאה.

וחוט הערב של צמר, הרי הוא מטמא מיד כשנעשה לחוט, אף קודם שישלק, כיון שלא מקפידים לשלוק את חוטי הערב, ומיד לאחר הטויה הרי זה נחשב שנגמרה מלאכת החוט.

והאונים [אגודות של חוטים] של פשתן, בין חוטי השתי ובין חוטי הערב, ראויים הם לטומאה רק משיתלבנו בתנור, שרק אז זה נחשב שנגמרה מלאכת החוט, [בפשתן מקפידים ללבן גם את חוטי הערב, ולכן לא נגמרת מלאכתו, עד שיתלבן בתנור].

ותנא קמא סובר, שמיד משנעשה לחוט, הרי הוא ראוי לטומאה, בין חוטי צמר

ובין חוטי פשתן, בין חוטי השתי ובין חוטי הערב, ואף קודם שנגמרה מלאכת החוט.

נגע שנראה בחוט בודד של שתי או של ערב אינו מטמא, עד שיראה הנגע בקבוצת חוטים הכרוכים בפקעת [עץ שעליו כרוכים החוטים], או הכרוכים בכל דבר אחר.

כמה חוטים יהא בפקעת, ותהא מטמא בנגעים?

כדי לארוג ממנה בגד, בשיעור שלש אצבעות על שלש אצבעות⁽⁴²⁾, בין את השתי שבבגד ובין את הערב שבבגד,

ואפילו כולה [כל הפקעת] שתי, או אפילו כולה ערב, מכל מקום, צריך שיהא בפקעת כשיעור שיוכלו לארוג ממנה בגד של שלש על שלש, בין את

מטמא אלא משיתלבנו, מדוע בחוטי צמר הוא מטמא מיד? ודחק לומר שהוא סובר שבחוטי צמר לא מקפידים גם על השתי, ולכן הוא מטמא מיד.

והרמב"ם פסק, שגם חוטי פשתן מטמאים מיד לאחר הטויה, ומוכח שהם נחלקו גם בחוטי פשתן, ולתנא קמא אין צריך כלל שיגמר מלאכתו, ולפי זה, תנא קמא שאמר "השתי והערב מטמאים מיד", מדבר בין בצמר ובין בפשתן, ורבי יהודה שאמר "השתי משישלק והערב מיד", זה דוקא בצמר. ועיין בתוספות במסכת סוכה [יב ב] שדנו, האם תנא קמא מודה בחוטי פשתן, וראה במה שכתבנו בהערות על הר"ש.

41. הר"ש כתב שיש חילוק בין חוטי השתי

לחוטי הערב בצורת הטויה, שהאחד טווי כלפי היד והשני לאחר היד. והרמב"ם והרע"ב כתבו שחוטי השתי הם יותר דקים מחוטי הערב. אכן בחוטי פשתן לא ניכר ההבדל בין החוטים. וראה מה שכתבנו עוד בהערות על הר"ש.

42. בתורת כהנים ילפינן מההקש של שתי וערב לבגד, שחוטי השתי והערב אינם מטמאים בכל שהוא, כשם שהבגד אינו מטמא בכל שהוא. והמקור שמטמא בשיעור שלש על שלש, ראה בתוספות במסכת שבת [כו ב], שלפי דעת הר"י גם את זה ילפינן מההיקש לבגד, ובבגד ילפינן מהפסוק "והבגד", כמבואר בגמרא שם, ולפי דעת הרשב"א, יודעים זאת מסברא, שחוטים בשיעור שלש על שלש

השתי שבבגד ובין את הערב שבבגד⁽⁴³⁾.

היתה הפקעת פסיקות, שהחוט מופסק באמצע, ואין בפקעת חוט אחד ארוך בשיעור שלש על שלש, אלא בצירוף של כמה חוטים,

אינה מטמאה בנגעים, עד שיהא חוט אחד בשיעור המטמא,

אולם אם קשר את החוטים, הרי זה חיבור, וזה נחשב לחוט אחד.

רבי יהודה אומר: אפילו היתה בפקעת פסיקה אחת [חוט אחד קרוע] וקשרה, אינה מטמאה בנגעים, שגם קשירה אינה נחשבת חיבור, ואינו מטמא, עד שיהיה חוט אחד כברייתו בשיעור שלש על שלש⁽⁴⁴⁾.

משנה ט:

המעלה חוטים מן הפקעת לחברתה,

ראויים בין לעשירים בין לעניים.

43. כן פירש הר"ש, והתוספות יום טוב הביא מהקרבן אהרן שפירש את המשנה באופן אחר, שאין צריך שיהיה בפקעת גם חוטי שתי וגם חוטי ערב, כיון שכתוב "או ערב" לחלק, שגם שתי לחוד וערב לחוד מקבלים טומאה.

קמא, שאין לך בו אלא חידושו, ורק כאשר החוטים הם בלא הפסק הרי הם מטמאים, ורבי יהודה סובר, שדוקא כאשר החוט הוא כברייתו הרי הוא מטמא, אך אם אינו כברייתו אפילו על ידי קשירה אינו מטמא, כיון שאין לך בו אלא חידושו. ולפי זה לגבי ציצית לכולי עלמא קשר נחשב לחיבור.

והמקדש דוד ביאר, שאפילו שבכל התורה קשירה נחשבת לחיבור, מכל מקום, בנגעים לא מספיק חיבור, אלא הנגע מתייחס רק לאותו הבגד שנראה בו הנגע, וכן ביאר לגבי תפירה לקמן מ"ט.

הרמב"ם [פ"ג ה"ח] כתב, היתה הפקעת מקובצת מחוטים פסוקים, אינה מטמאה בנגעים, ולא כתב מה הדין על ידי קשירה, וכתב החזון איש, שהרמב"ם לא הוצרך לפרש שקשירה נחשבת לחיבור, כיון שכתב שדוקא חוטים פסוקים אינם מטמאים. וראה באבני מילואים [שו"ת ריש סימן ד ובהגה"ה] ובפרי מגדים [על דברי המגן אברהם שם].

והראב"ד בפירושו לתורת כהנים [פ"ג ה"ז] כתב, שמדובר במשנה שכל החוטים פסוקים, והטעם של חכמים שמטהרים, הוא משום שהחוטים לא ראויים לארוג מהם בגד, ודוקא שתי וערב הראויים לארוג מהם בגד הרי הם

44. המגן אברהם [ריש סימן טו] כתב, שכיון שפוסקים כתנא קמא שקשר נחשב לחיבור, והרי זה נחשב לחוט אחד, הוא הדין לענין ציצית, שצריך שיהיה בחוט שיעור של יב' אגודלים, מועיל גם אם קשר שני חוטים. ומבואר מדברי המגן אברהם, שהמחלוקת של רבי יהודה ותנא קמא היא מחלוקת בכל התורה, האם קשר חיבור.

אך החזון איש [א יח] הקשה, מדוע רבי יהודה סובר שלא מועיל חיבור על ידי קשר, ומה זה שונה מתפירה בבגד שזה נחשב לחיבור?

ותירץ, שבטומאת שתי וערב יש חידוש מיוחד, שאפילו שהחוטים רק שוכנים אחד על יד השני, ואין חיבור ביניהם ברוחב הפקעת, [שהרי אין ברוחב החוט כגריס], מכל מקום כאשר יש שם נגע הוא טמא. ולכן סובר תנא

[דרך האורגים, להעביר חוטים מכמה פקעיות קטנות, כדי לעשות מהם פקעת אחת גדולה], ובעוד שחלק מהחוט בפקעת הגדולה וחלק מהחוט בפקעת הקטנה, הופיע נגע באחת מהם⁽⁴⁵⁾.

או המעלה חוטים מן הסליל [קנה שכורכים עליו את חוטי המטווה] לחבירו, ובעוד שחלק מהחוט בסליל אחד וחלק מהחוט בסליל השני נראה הנגע באחת מהם.

או המעלה חוטי שתי מכובד העליונה לכובד התחתונה⁽⁴⁶⁾, [כלי האריגה בנוי משתי קורות כבדות, וחוטי השתי מתוחים מאחת לשניה, ומשחיל את חוטי הערב בתוך חוטי השתי ברוחב הכלי, וכך נעשה הבד], ונראה הנגע באחד מהקורות.

וכן שני דפי חלוק – שני חתיכות של בגד המחוברים בחיבור קלוש, שנראה

מטמאים, ורבי יהודה סובר, שאפילו אם היה חוט אחד שעשה בו קשרים קשרים, כיון שאינו ראוי לארוג ממנו בגד במצב הזה, אינו מטמא עד שיתיר את הקשרים. ולפירוש זה, הם לא נחלקו כלל האם זה נחשב לחיבור, ואין מקום לדברי המגן אברהם.

45. יש לעיין, מדוע החוט לא מחבר את הפקעיות, הרי החוט הוא אחד, ובכל התורה זה נחשב למחובר?

וביאר החזון איש [א יט], שהטומאה של חוטי של שתי וערב, היא טומאה מחודשת, שהרי אין ברוחב החוט כגריס, וצריך לצרף את כל החוטים, וחידשה התורה שהפקעת מצרפת אותם, והטומאה היא על הפקעת, אך החוט שיוצא מהפקעת אינו חלק מהפקעת, ולכן הפקעת השניה לא נטמאת אף שהיא מחוברת לפקעת הראשונה, משום שבנגעים הטומאה היא על הפקעת.

וכתב החזון איש, שבאמת דין טומאה יהיה גם לפקעת השניה, מחמת שהיא מחוברת לדבר טמא, והרי הדין הוא שכל המחובר לטמא הרי הוא טמא, אך כיון שהנגע לא מתייחס לפקעת השניה, אינה נחשבת לבגד המנוגע ואינה נשרפת עמה, ויוכל לפסוק את החוט ולהציל את הפקעת השניה. וכן בכל

המשנה הנידון רק לגבי דין שריפה, אך טומאה יש בכל אופן, כיון שבכל התורה זה נחשב לחיבור וכל המחובר לטמא טמא.

וראה עוד בחזון איש [א כא], שגם החוט שבין הפקעיות, טהור שהרי אינו על הפקעת, וכן נגע שבכובד, השתי העומד טהור, משום שאינו על הכובד והטומאה היא על הכובד.

46. פירשו הראשונים, שחוטי השתי מתוחים מאחת לשניה, אך במסכת כלים [פכ"א מ"א] פירשו, שבכובד העליונה נמצאים החוטים הארוגים, [כלומר שזה כבר בגד], ובכובד התחתונה נמצאים החוטים שעדיין לא נארגו, וביארו המשנה אחרונה והחזון איש, שבמסכת כלים אי אפשר לפרש באופן שבשניהם יש חוטים, שהרי שם מדובר לגבי שאר טומאות, שדוקא הבגד מקבל טומאה, והנידון שם האם החוטים מקבלים טומאה מדין "יד" לבגד, ולכן דוקא כאשר בכובד העליונה יש בגד ארוג, הרי החוטים שבתחתונה מקבלים טומאה.

וכן במשנתנו אי אפשר לפרש שבכובד העליונה יש בגד ארוג, שהרי הדין באופן זה מבואר במשנה הבאה, וכאן מדובר לצרף את החוטים שבכובד העליונה עם החוטים שבכובד התחתונה.

נגע באחת מהם⁽⁴⁷⁾,

בכל אלו הרי השני טהור, כיון שאינם נחשבים למחוברים האחד לחבירו⁽⁴⁸⁾.

אולם, הנגע שנראה **בנפש המסכת**, [”מסכת” הוא המקום שבין הכובד העליונה לתחתונה, ושם משחילים את חוטי הערב בתוך חוטי השתי המתוחים בין כובד לכובד, ו”נפש” הוא חוט הערב

המושחל בתוך חוטי השתי כנפש המושחלת בתוך הגוף], כלומר, שהנגע הופיע על חוטי השתי והערב יחד, [קודם שהצמיד אותם, שהם עדיין חוטים ולא בגד]⁽⁴⁹⁾,

ובשתי העומד – נגע שנראה על חוטי השתי שבמסכת, [קודם שהכניס בהם את חוטי הערב]⁽⁵⁰⁾, **הרי אלו מיטמאין**

קלוש זה נחשב לדבר אחד, וכמו שכתב הר”ש במשנה יא: אך הגר”א **באליה רבה** כתב, שהמשנה סוברת כמו רבי נחמיה שתפירה אינה חיבור.

והרמב”ם בפירושו למשנה פירש, שכאשר גזור החייט את הבגד, נשאר חוט אחד שעדיין לא נגזר, ועל זה כתוב שאינו חיבור, ויתכן שהטעם שאינו חיבור, הוא משום, שסופו לגזור את הכל, וכיון שזה עומד להחתך דינו כחתוך כבר.

48. עיין **במשנה אחרונה** שכתב, שהוא הדין אינם פושטים מזה לזה, ואינם משלימים זה את זה לשיעור שלש על שלש.

49. דרך אריגת הבגד היא, שמשחילים את חוט הערב בתוך חוטי השתי, חוט אחד השתי למעלה וחוט אחד הערב למעלה, [ובחוט הערב השני להיפך], וכאשר הופיע נגע במסכת, חלק מהנגע הוא על חוט הערב [במקום שחוט הערב למעלה], וחלק מהנגע הוא בחוטי השתי, ומכל מקום מצטרפים הנגע שבחוטי השתי עם הנגע שבחוט הערב לשיעור גריס.

50. כתב **התוספות יום טוב**, שלפי דעת הר”ש, המשנה כאן באה לומר את עיקר הדין, שחוטי השתי מצטרפים זה לזה, אף שאינם כרוכים

47. דין שני דפי חלוק שונה משאר דיני המשנה, שהרי לא מדובר כאן בחוטים הכרוכים בפקעת, אלא בשתי חתיכות בגדים שמחוברים בחיבור קלוש, וסברת החזון איש [הערה 45] לא שייכת כאן, שהרי אין צריך את חיבור הפקעת.

ואף שבכל התורה זה נחשב לחיבור, וכמו שכתב הר”ש במשנה יא, מכל מקום בנגעים אין זה חיבור, והטעם בזה ביאר **המקדש דוד** [ניב], שבטומאת מגע, הנגיעה מתייחסת לכל מה שמחובר אל הדבר שנגע בו, וזה נחשב שהשרץ נגע בכלו, אך בנגעים, הנגע מתייחס רק לאותו הבגד ממש, ולכן גם דבר שבכל התורה נחשב לחיבור, מכל מקום, בנגעים נטמא רק אותו הבגד ממש.

וכן מה שנחלקו רבי נחמיה וחכמים בתוספתא, האם דבר המחובר על ידי תפירה נחשב למחובר, אף שבכל התורה ודאי שתפירה נחשבת לחיבור, מכל מקום, לגבי נגעים סובר רבי נחמיה, שצריך שיהיה בגד אחד משעת האריגה, ולא על ידי תפירה.

והר”ש כתב, שהמשנה כאן יכולה לטבור גם כמו חכמים שתפירה נחשבת לחיבור, והטעם ששני דפי חלוק לא נחשבים למחוברים, הוא משום שכאן מדובר בחיבור קלוש, וראה בתפירת ישראל שביאר בשני אופנים, ואף שבכל התורה גם בכזה חיבור

בנגעים מיד⁽⁵¹⁾, לפי שהם נחשבים למחוברים יחד.

משנה י :

נראה הנגע בשתי העומד שבמסכת האריגה, הרי האריג [תחילת החוט, שכבר השחיל בו את חוטי הערב, והצמיד את החוטים] טהור, וכן אם נראה הנגע באריג, הרי השתי העומד טהור, משום שלאריג יש דין "בגד", והבגד והשתי הם שתי טומאות, ואינם נטמאים האחד מחבירו⁽⁵²⁾.

רבי שמעון אומר: נגע שנראה בחוטי השתי שבמסכת, דוקא אם היה רצוף [שהחוטים צמודים אחד לשני ומוכנים לאריגה] הרי הוא מיטמא, שרק בזה הם נחשבים למחוברים יחד,

אך אם חוטי השתי שבמסכת עדיין לא הוכנו לאריגה, ונראה שם הנגע, הרי הוא טהור, משום שהחוטים אינם

כפולים אחד על השני, ומכל מקום הם כבר מקבלים טומאה. ועל זה רבי שמעון חולק, שדוקא כאשר החוטים מסודרים כבר לאריגה הם מטמאים. ואף שהחוטים שבפקעת מטמאים גם כשאינם מסודרים לאריגה, מכל מקום לפי רבי שמעון החוטים שבמסכת מטמאים רק כשהם מוכנים לאריגה, שרק אז הם ראויים למלאכתם.

52. ובמשנה הקודמת שנינו, שהשתי מצטרף עם חוטי הערב, ולכאורה, כאשר הכניס את חוט הערב בשתי, הרי זה כבר אריג, שהדין הוא שאינו מצטרף עם השתי?

ותירצו הר"ש והרא"ש [שם], שבמשנתנו מדובר באופן שכבר הצמיד את חוטי הערב זה לזה במסרק, ולכן זה נחשב לבגד, אך במשנה הקודמת מדובר שעדיין לא הצמיד את החוטים, וזה לא נחשב לאריג, אלא לחוטי שתי וערב. ועוד תירץ הר"ש שם, שבגד שעדיין לא נארג בו שלש על שלש, יש לו דין חוטים, וראה מה שכתבנו על זה בהערות על הר"ש.

והר"ש במשנתנו כתב על פי התוספתא, שהמשנה מדברת דוקא כאשר אינו רוצה

בפקעת, משום שגם המסכת מצרפת את החוטים, אך יש להקשות, שאת הדין הזה כבר שמעינן מהדין הקודם, שחוטי הערב מצטרפים לחוטי השתי, ואם כן מבואר, שחוטי השתי מצטרפים זה לזה?

וביאר החזון איש [א יט], שהמשנה כאן באה לומר, שחוטי השתי מטמאים מיד, ואין צריך שיהיו מוכנים לאריגה, ומה שכתבה המשנה "מיד" קאי על "ובשתי העומד", ולא על "נפש המסכת".

ולפי דעת הרמב"ם כתוב במשנה דין אחד, שנפש המסכת [כלומר, חוטי הערב], והשתי העומד מצטרפים.

51. המלאכת שלמה תמה, מדוע המשנה הוסיפה תיבת "מיד"? וכתב שהרמב"ם באמת לא גרס כן. והמשנה אחרונה יישב, שהמשנה באה לחדש, שאפילו לפי רבי יהודה שסובר שחוטי השתי מטמאים רק משישלק, מכל מקום, אם כבר הכין אותם לאריגה במסכת, הרי הם מטמאים גם קודם שישלק, וזה הכוונה "מיד". והחזון איש ביאר, שהמשנה באה לומר, שחוטי השתי מטמאים במסכת קודם שסידר אותם לאריגה, שבתחילה החוטים

נראה הנגע בסדין, והוחלט לטומאה, הרי הוא שורף גם את הנימין [החוטים הדקים שבשפת הסדין], שהם טפלים לסדין ונטמאים עמו,

אולם אם נראה הנגע בנימין, הרי הסדין טהור, שהסדין לא נטפל לנימין, ואינו נטמא עמו⁽⁵³⁾.

חלוק שנראה בו נגע, והוחלט לטומאה,

הרי הוא מציל את האומריות שבו [שפת החלוק] משריפה, אפילו הן ארגמן [צמר צבוע באדום], ששפת החלוק לא נטמא עם החלוק אפילו כאשר הוא עשוי מצמר⁽⁵⁴⁾.

משנה יא:

כל בגד הראוי להטמא בטומאת טמא

הקודמת איירי שהנגע נראה על שניהם, ואז הם מצטרפים. ובחזון איש [א כג] כתב, שאין סברה לחלק בזה, ודחק את דברי הרמב"ם, שהחילוק הוא, שאם הצמיד את חוטי הערב אינם מצטרפים, אפילו אם נראה הנגע על שניהם, ואם עדיין לא הצמיד את החוטם הרי הם מצטרפים, ואם נראה באחד מהם השני טהור. אך בכתבי הגר"ח ביאר שבאמת יש חילוק אם הנגע היה על שניהם או על אחד מהם, וביארנו דבריו בהערות על הר"ש הערה 50.

53. כתב החזון איש [א כד], שמשמע שדוקא הסדין טהור, אך הנימים עצמם טמאים, וכתב, שמדובר באופן שהנימים מחוברים אחד לשני ברוחב כגריס, שאם אינם מחוברים, אלא מתנדנדים בשפת הבגד, לא מסתבר שיצטרפו, שדוקא הפקעת או המסכת מצרפת את החוטם, משום שעומדים לאריגה ונחשבים לחוט אחד, אך בשפת הבגד הרי הם חוטם נפרדים.

54. נחלקו הר"ש והרמב"ם בביאור המשנה, הר"ש פירש, שהטעם שמציל את הארגמן, הוא משום שהצבוע אינו ראוי לטומאת נגעים, כמבואר לעיל [מ"ג], וגם כאשר הנגע במקום שאינו צבוע, אין הצבוע נטמא עמו, אך

להמשיך לארוג את החוטם, ולכן החוטם לא מצטרפים לאריג, אך אם עתיד לארוג את החוטם באריג, הרי הם מצטרפים, ולפי זה לא קשה כלום מהמשנה הקודמת, ששם מדובר באופן שעתיד לארוג את החוטם, ולכן הם מצטרפים, ואם כן צריך עיון, מדוע הר"ש שם הקשה למה הם מצטרפים, ולא תירץ שזה משום שהוא עתיד לארוג את החוטם באריג? אך הרא"ש ביאר את התוספתא, שבאופן שאינו עתיד לארוג את החוטם, אין חוטי השתי חיבור זה לזה, ואם נראה שם נגע הרי הם טהורים, משום שהחוטם לא מצטרפים אחד לשני, ובאופן שעתיד לארוג את החוטם הרי הם חיבור זה לזה, אך בכל אופן אין חוטי השתי חיבור לאריג, ואפילו כאשר הוא רוצה להמשיך לארוג אותם בבגד, וכן דייק החזון איש מסתימת הרמב"ם, שבכל אופן אין חוטי השתי חיבור לאריג.

וראה במשנה אחרונה שכתב, שדוקא כאשר אינו עתיד לארוג את החוטם כלל, אינם חיבור זה לזה, משום שהוא עומד להשליך אותם, אך כשרוצה לארוג מהם בגד אחר, הרי הם טמאים.

והרמב"ם [פי"ג ה"ט] כתב, שבמשנתנו איירי באופן שהנגע היה באריג לבדו, שבאופן זה חוטי השתי טהורים, או שהנגע היה בשתי לבד ובאופן זה האריג טהור, אך במשנה

מת, אף על פי שאינו ראוי להטמא בטומאת מדרס⁽⁵⁵⁾, מכל מקום, הרי הוא מטמא בנגעים⁽⁵⁶⁾,

ולכן, בגד ששיעורו שלש אצבעות על שלש אצבעות, שהוא ראוי לקבל טומאה מהמת, הרי הוא מטמא גם בנגעים, אף שאינו ראוי לטומאת מדרס, עד שיהא בו

שלשה טפחים.

וכן סוגי בגדים שאינם ראויים למדרס, כגון:

קלע של ספינה [נס שפורשים על התורן], וילון, ושביס של סבכה [בד מצוייר, שמניחים אותו לקישוט על

דבר המפסיק בינו למשכב, הרי המשכב נטמא בטומאה חמורה, וכן רוב הבגדים ראויים הם גם לשכיבה, ולכן הם מטמאים בטומאת מדרס, אף שלא נעשו מתחילה לשכיבה, אך דבר שלא עומד לשכיבה כלל, כמו קלע של ספינה, וילון, שביס של סבכה, ומטפחת של ספרים, אינם מטמאים במדרס.

56. משמע שדבר שאינו מטמא במת, אינו מטמא גם בנגעים, והקשה החזון איש [א כז], שהרמב"ם [יג ד] כתב שפשוטי כלי עור מטמאים בנגעים, אף שאינם מטמאים בשאר טומאות?

ותירץ המשנה אחרונה שמדרבנן פשוטי כלי עור מטמאים בכל הטומאות, כמבואר ברמב"ם הלכות כלים [א י],

ועוד תירץ, שבאמת אין חילוק בין נגעים לשאר טומאות, שהרי דוקא כאשר עשה מהם כלי הרי הם מטמאים בנגעים, וכמו שמבואר בתורת כהנים שצריך גמר מלאכה, ובאופן שעשה מהם כלי, הרי גם בשאר טומאות הם מטמאים. אך תירוצו תמוה, שהרי מהתורה אינו מטמא בשאר טומאות גם כשעשה ממנו כלי, עד שיהא בו בית קיבול, ובנגעים אין צריך בית קיבול, ואם כן, באופן שאין בכלי בית קיבול, הרי הוא מטמא בנגעים ואינו נטמא מהמת?

הרמב"ם פירש, שהאומריות אינם חלק מהבגד, ולכן אינם נטמאים עמו, וביאר החזון איש, שמדובר באומריות שרגילים להעביר מבגד לבגד, ואינם קבועים בבגד, ועשויים רק לנוי, ולכן אינו נטפל לבגד אף שהנימים נטפלים לבגד.

ולדעת הרמב"ם דייק הקהילות יעקב [סימן לג], שכאשר הנגע במקום שאינו צבוע, גם הצבוע נטמא עמו וצריך שריפה, שאם לא כן, למה נקטה המשנה את הדין "אומריות" בארגמן, הרי בארגמן יש עוד סיבה שלא ישרף עם הבגד שהרי הוא צבוע, אלא מוכח שצבוע זה לא סיבה להציל את הארגמן, וביאר, שנחלקו הר"ש והרמב"ם מהו החיסרון בבגד צבוע, שלפי דעת הר"ש, זה חיסרון בגוף הבגד שאינו ראוי לטומאת נגעים כלל, וזה כמו בגד שאינו מצמר ופשתים, ולכן אין הצבוע נשרף עמו, אך לפי דעת הרמב"ם, זה רק חיסרון בנגע, שדוקא כאשר הנגע נראה במקום שאינו צבוע הרי הוא מטמא, ולא כאשר נראה במקום צבוע, אך הבגד מצד עצמו ראוי לטומאה גם כאשר הוא צבוע. וראה לעיל הערה 13.

55. טומאת "מדרס" פירושו, שאם הזב [או זבה, נדה, יולדת ומצורע] ישב [או עמד, שכב, נשען, נתלה] על דבר שראוי לישיבה או לשכיבה, אפילו שלא נגע במשכב, כגון שהיה

מטפחת של נשים⁽⁵⁷⁾, ומטפחות של ספרים [מעיל של ספרי קודש], וגלגלון [אבנט]⁽⁵⁸⁾, ורצועות של מנעל וסנדל שיש בהם רוחב כגריס וראויים לקבל נגע⁽⁵⁹⁾,

ונראה בהם נגע, הרי אלו מיטמאין בנגעים, כיון שהם ראויים להטמא בטומאת מת, אף שכל אלו אינם ראויים לטומאת מדרס.

עוד דין אומר התנא:

סגוס [בגד עבה מצמר] שנראה בו נגע, רבי אליעזר בן יעקב אומר: אין הסגוס טמא, עד שיראה הנגע, גם באריג וגם במוכין [השערות שבולטות מהאריג בעובי הבגד].

ואם נראה הנגע באריג לבד, או במוכין

57. התוספות יום טוב הקשה, מדוע המשנה לא נקטה את הדין בסבכה עצמה, שהיא נטמאת מהמת ולא נטמאת במדרס? ותירץ בחידושי מהרי"ח, שבסבכה עצמה יש שלשה חילוקי דינים, כמבואר במסכת כלים [כד טז], שפעמים שהיא מטמאת גם במדרס ופעמים אינה מטמאת כלל, אך השביס בכל אופן מטמא במת ולא במדרס.

59. שיעור עור לטומאה הוא חמשה טפחים, אך אם קיצע את העור אין צריך חמשה טפחים, משום שראוי לאחיזה, ונחלקו הרמב"ם והראב"ד [הלכות כלים כג ג] האם מועיל קיצוע גם בפחות משלש על שלש או לא, שהרמב"ם סובר שאין טומאה כלל בפחות משלש על שלש, והקשה המשנה אחרונה על שיטת הרמב"ם ממשנתנו, שמבואר במשנה שאם הוא רחב כגריס הרי הוא טמא, ואין צריך שלש על שלש?

58. כתב המשנה אחרונה, שאבנט ראוי הוא לשכיבה, והטעם שאינו מטמא במדרס, הוא משום, שאין בו שיעור שלשה טפחים, ואף שאין בו גם שלש אצבעות, מכל מקום הוא טמא בשאר טומאות, כיון שזה בגד שלם, ובמסכת שבת [סג ב] הגמרא דורשת מפסוק שבגד שלם [אריג] מטמא בכל שהוא, ודין זה הוא דוקא בשאר טומאות ולא בטומאת מדרס. והקשה לפי זה על המשנה למלך [יב י] שכתב, שבנגעים תמיד צריך שיהיה בבגד שלש אצבעות, ולא מועיל שהבגד הוא שלם, והרי במשנה מבואר שאבנט מטמא בנגעים? ויתכן לומר שהמשנה מדברת באופן שהאבנט היה רחב בשיעור שלש אצבעות ולכן הוא מטמא בנגעים, ומשום שאין בו שלשה טפחים אינו מטמא במדרס.

ותירץ החזון איש [א כה], שבטומאת נגעים מודה הרמב"ם שאין צריך שלש על שלש, משום שכל מה שכתב הרמב"ם שלא מועיל קיצוע בפחות משלש על שלש, זה רק בשאר טומאות, שאין עור מטמא בהם אלא אם יש בו בית קיבול, והחיסרון של פחות משלש על שלש הוא, שאינו ראוי לקבלה, אך לטומאת נגעים אין צריך בית קיבול, ולכן אין צריך שיהיה בו שיעור שלש על שלש, [אך יש לעיין, שאם כן למה אינו טמא מדרבנן בכל שהוא, הרי מדרבנן גם פשוטי כלי עור טמאים].

אכן בכתבי הגר"ח כתב, שהטעם שאין מועיל יחוד על פחות משלש על שלש, הוא משום שזהו שיעור בטומאה ולא שיעור בחשיבות הבגד, ולפי זה אין מקום לחלק בין טומאת נגעים לשאר טומאות, וכן כתב הגר"ח

לבד, הרי הוא טהור⁽⁶⁰⁾.

החמת והתורמל [כלים מעור] **נראים כדרכן**, שאם הופיע הנגע במקום הגלוי לעין, הרי הכלי טמא, אך אם הופיע הנגע במקום שאינו נראה, הרי הכלי טהור, שהרי זה נחשב כנגע שבבית הסתרים.

אך בשאר בגדים, גם אם הופיע הנגע במקום שאינו נראה, הרי הם טמאים⁽⁶¹⁾.

ופושה הנגע מתוכו לאחוריו ומאחוריו לתוכו, שאם הופיע נגע בתוך הכלי והסגיר אותו הכהן, ובסוף שבוע הופיע עוד נגע כגריס מאחוריו, הרי זה נחשב לפשיון הרחוק וטעון שריפה,

אולם, שאר בגדים שנראה הנגע בצד אחד, ופושה בצד שני של הבגד, אין זה נחשב לפשיון, אלא אם כן פשה באותו צד שבו הנגע⁽⁶²⁾.

שם, ואם כן חוזרת הקושיה על הרמב"ם ממשנתנו.

60. **בתורת כהנים** ילפינן כן מהפסוק [ויקרא יג נה] "בקרחתו או בגבתו", והאונקלוס תרגם "בשחיקותיה או בחדותיה", כלומר כאשר הבגד חדש או כאשר הוא ישן, ופירש **רש"י** שם, שקרחת הוא מאחור וגבת הוא מלפנים, ואם כן, זה כאילו כתוב בראשיתו או באחריתו, והקרבתן ביאר בשם הפסיקתא זוטרת, שקרחת הפירוש הוא בלי שער, שדרך בגד ישן שאין בו עובי של שער מחמת השימוש, וגבת זה מלשון גבוה [משום ש"ח" ו"ה" מתחלפים], שעדיין יש שער,

ומכאן למד רבי אליעזר בן יעקב, שצריך שיראה הנגע גם באריג וגם במוכין, וביאר **המשנה אחרונה**, שהתורה חילקה אותם לשנים, כדי לומר שיש דין מיוחד בבגד חדש, והיינו שצריך שיראה הנגע גם במוכין.

והטעם שצריך שיראה הנגע גם באריג וגם במוכין ביאר **החזון איש** [א כח], שאם הופיע הנגע באריג לבד אינו נטמא, משום שאינו עיקר הבגד, ואם הופיע הנגע בבגד לבד אינו נטמא, משום שהנגע אינו נראה מחמת המוכין. [אך יש לעיין, שאם כן מה יועיל שהופיע הנגע בשניהם, הרי הנגע שנראה זה

הנגע שעל המוכין והוא לא הנגע המטמא?].
והראב"ד בפירושו לתורת כהנים ביאר במשנה ביאור אחר, שהתורה חילקה דין בגד חדש ובגד ישן לשנים, לומר שאינם מצטרפים, ואם יש בגד שחציו חדש וחציו ישן, ונראה נגע באחד מהם הרי השני טהור, ועיין שם שביאר שכן הוא בסגוס.

61. כך פסק **הרמב"ם** [פ"ג ה"ז] על פי **התוספתא**. **והמשנה אחרונה** הקשה מה החילוק בין עור לשאר בגדים? וביאר **התפארת ישראל**, שבעור לא רגילים להתיר את הקשר, ולכן זה נחשב לבית הסתרים, אך בשאר בגדים רגילים לפתוח את הקפלים, וזה כמו חלון סגור בבית, שמבואר בתוספתא [הובא בר"ש לעיל פ"ב מ"ד], שחייב לפתוח את החלון כדי להראות לכהן את הנגע.

62. כתב **החזון איש** [א יז], שאם בסוף שבוע הופיע נגע בצד שני של הבגד, ודאי זה נחשב לפשיון, שאין בזה סברא לחלק בין עור לשאר בגדים, אלא מדובר במשנה, שבסוף שבוע הופיע נגע בצד שני של הבגד, כנגד הנגע הקיים, ובבגד תולים שזה אותו נגע, והנגע העמיק לתוך הבגד עד שנראה בצד שני, ואין זה פשיון, אך בעור שזה קשה, הרי זה נחשב

משנה יב:

אחרים שאין בהם נגע, כולם טהורים, משום שלא ידעינן איזה בגד יש בו נגע, ולא מטמאים את הבגדים מספק⁽⁶⁴⁾,

בגד המוסגר⁽⁶³⁾, שנתערב בבגדים

ולפי הפירוש השני של הר"ש, וכן משמע בפשטות משאר המפרשים, מדובר שהתערב הבגד בבגדים אחרים בתוך ימי ההסגר, וכתב הר"ש, שמדובר במשנה שהוא צבע את הבגד המוסגר, ולא יודעים איזה בגד יש בו נגע, ומספק כולם טהורים.

ופירש הרע"ב, שכיון שהוא צבע את הבגד, הנגע לא ניכר בו, שהוא מכוסה בצבע, אך המהר"ם פירש, שבאמת ניכר הנגע, אך מדובר שגם בבגדים האחרים יש נגעים, אלא שבהם הופיעו הנגעים כשהם צבועים, שהרי הם טהורים, והספק הוא באיזה בגד הופיע הנגע קודם שצבעו אותו.

והרש"ש הקשה על פירוש הרע"ב, איך יתכן לומר שהנגע לא ניכר כלל, הרי אם כן לא יוכל הכהן לדעת אם הנגע פשה, וגם אם לא נתערב באחרים הוא טהור לגמרי, שהרי כאשר יש ספק האם הוא טעון הסגר או החלט, הרי הוא טהור לגמרי? ובאמת דעת הר"ש לעיל בסוף פ"ד, שכאשר יש ספק אם הוא מוסגר או מוחלט, הרי הוא טעון הסגר, ולפי זה לא קשה כלל, שאם לא התערב באחרים הוא טעון הסגר, ומשהתערב באחרים הרי הוא טהור לגמרי.

ועוד יש לומר, שמדובר בסוף שבוע שני, שאם לא התערב באחרים, הוא טעון שריפה, שהרי בין אם פשה הנגע ובין אם לא פשה דינו לשריפה. [ולא חוששים שמא כהה הנגע, שעל זה יש חזקה שיש כאן נגע].

64. הר"ש ביאר, שכמו שלגבי נגעי אדם מבואר לעיל [פ"ה מ"ד], שאם יש ספק קודם שנוקק לטומאה הרי הוא טהור, ואחר שנוקק לטומאה הרי הוא טמא, הוא הדין בנגעי

לנגע חדש, ויש כאן פשיון הרחוק שמתמא בכריס.

והמקדש דוד [נ יב ד"ה והנה בפריחת] ביאר, שבעור, שני הצדדים נחשבים כדבר אחד ולכן הם פושים מאחד לשני, אך בבגד, כל צד נחשב כבגד אחר, ולכן אינו פושה מתוכו לאחוריו, ולפי זה כתב המקדש דוד, שלגבי דין פריחה יהיה חילוק בין עור לבגד, שבעור אין הפריחה מטהרת עד שתהא הפריחה משני הצדדים של העור, אולם בבגד אם הפריחה היא באותו צד של הנגע, הרי הבגד טהור.

והמקדש דוד לא כתב סברא לחלק בזה, אך התפארת ישראל כתב, שילפינן כן מהפסוק "בקרחתו או בגבחתו", שהפסוק איירי גם על שני הצדדים של הבגד, ש"בקרחתו" היינו מאחוריו ו"בגבחתו" היינו מלפניו, והתורה חילקה אותו לשנים לומר שאינם מצטרפים, אך בעור אין לימוד על זה. [אך לפי זה עיקר החידוש של המשנה הוא, שבבגד אינם מצטרפים, ואין בזה טעם, אלא שזה גזירת הכתוב, ובמשנה משמע שעיקר החידוש הוא שבעור זה נחשב לפשיון].

63. לפי הפירוש הראשון של הר"ש, איירי בבגד שכהה בסוף שבוע שני, וקרע ממנו את מקום הנגע, והתערב בבגדים אחרים, ואחר כך חזר הנגע על אחד מהם, והספק הוא, האם חזר הנגע על הבגד שהיה בו הנגע מקודם, ודינו לשריפה, או שמא, הנגע חזר על בגד אחר, ואם כן זה נחשב נגע חדש, ולפי זה, מה שכתבה המשנה "כולם טהורים" אינו מדוייק, שהרי אותו הבגד שנראה בו הנגע, לכל הפחות הוא טעון הסגר, כדין נגע חדש.

וכן אם קצצו בתוך ימי ההסגר, ועשאו מוכין [קרעים] פחותים משלש על שלש, הרי הבגד טהור ומותר בהנייתו, משום שאין דין הסגר על בגד פחות משלש על שלש, ולכן יטהר אותו הכהן מטומאת ההסגר, ומותר בהנאה.

אולם, בגד מוחלט שנתערב בבגדים אחרים שאין בהם נגע, כולם טמאים וטעונים שריפה, לפי שלאחר שחל על

הבגד דין החלט, לא מטהרים אותו מספק, וכל בגד הרי הוא בספק שמא הוא המוחלט.

וכן אם קצצו לאחר ההחלט, ועשאו מוכין פחותים משלש על שלש, הרי הבגד טמא, וישרוף את כל הקרעים, ואסור בהנייתו, שהרי חל עליו דין שריפה.

בגדים, אם התערב בבגדים אחרים קודם שנוקק לטומאה, הרי הוא טהור, ואחר שנוקק לטומאה הרי הוא טמא.

והקשו התוספות אנשי שם והרש"ש, לפי הפירוש השני בר"ש שמדובר בתוך ימי ההסגר, מדוע כל הבגדים טהורים, הרי על טומאת ההסגר גם שייך לומר שלא נטהר אותו מספק, וישאר בטומאת ההסגר? ותירץ הקהילות יעקב [סימן לא], שכיון שלעולם לא יוכל להגיע לידי החלט, לא שייך בו טומאת הסגר, שאין טומאת הסגר אלא אם יוכל לבא להחלט, וכמבואר במשנה לעיל [פ"ט מ"ג].

אך הרא"ש ביאר, שכולם טהורים משום ביטול ברוב, והטעם שבגד המוחלט שהתערב באחרים לא בטל ברוב, ביאר החזון איש [א לא], משום שבמסכת בכורות [כג א] מבואר שאם נתערב דבר שמטמא במשא עם דבר שאינו מטמא, ונשא את כולם יחד הרי הוא טמא, משום "שטומאה כמאן דאיתא דמי", כלומר, שהרי הוא נושא גם את הטומאה, ולגבי זה לא מועיל בטול ברוב, [וזה דין דרבנן, כמו שכתבו התוספות שם], וגם כאן מדובר שנשא את כולם יחד, או שהאהיל על כולם יחד, אך במגע באמת אינם מטמאים, ובמוסגר לא החמירו. [עיינן משנה אחרונה שביאר, שלא

החמירו משום שנגעי בגדים לא שכיח, ולכן הם טהורים אף במשא ואהל, אך להחזון איש לא יתכן לפרש כן, שהרי במוחלט החמירו אף שזה לא שכיח].

ועוד תירץ, שבגד שלם הרי הוא חשוב ואינו בטל, ולכן כולם מטמאים מספק אף במגע, ובבגד מוסגר שטומאתו קלה הקילו שיתבטל ברוב. ועיין תפארת ישראל שדחה את שני התירוצים הללו.

והמשנה אחרונה תירץ, שלמדים מהפטוק "צרעת ממארת" שהבגד יכול גם להמאיר אחרים, שאם נתערב באחרים כולם טמאים, ועיקר הפסוק מדבר על מוחלט ולכן רק במוחלט כולם טמאים.

והטעם שלא פירש הר"ש מצד ביטול ברוב, יתכן לומר, משום שרצה ליישב את המשנה גם כשנתערב הבגד הטמא עם בגד אחד, שהרי לא שייך ביטול ברוב אלא אם כאשר רוב הבגדים טהורים.

והטעם שלא פירש הרא"ש מצד שאינו מטמא את הספק, יתכן לומר, שהוא סובר שגם במוסגר כולם טמאים מספק, מצד טומאת ההסגר, שאי אפשר לטהר את טומאת ההסגר מספק, ושלא כתירוץ הקהילות יעקב.

פרק שנים עשר

כלומר, אם הופיע נגע במראה ירקרק או אדמדם על קירות הבית שבארץ ישראל, הרי הבית טמא ומטמא בטומאת נגעי בתים⁽¹⁾.

נאמר בתורה [ויקרא יד לד], "כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם".

טומאה מאחרים, פוסל את המקוה גם קודם שקיבל את הטומאה, אך דבר שראוי להיות הטומאה עצמה, אינו פוסל את המקוה. ובית המנוגע אינו ראוי לקבל טומאה מאחרים, אלא הוא יכול להיות בית המנוגע, וזה לא נחשב לדבר שראוי "לקבל" טומאה. ולכן אינו פסול למקוה. וכמו כן אינו פסול לסיכוך, והוא הדין אם ימצא בקרקעית הבית כתם, האשה אינה טמאה, כיון שאין הבית ראוי "לקבל" טומאה. והקשה, שאם כן, גם הבגדים הראויים לטומאת נגעים בלבד, לא יחשבו לראויים לקבל טומאה, כיון שאינם מקבלים טומאה מאחרים. ומה שהם ראויים להיות בגד המנוגע, אין זה סיבה שיחשבו ראויים לקבל טומאה, והרי יש שיטות ראשונים הפוסלים לסכך בבגד שראוי להיות בו נגע? ותירץ, שבנגעי בגדים, מלבד מה שהבגד הוא הטומאה עצמה, הבגד גם "מקבל" טומאה מהנגע, ולכן הוא פסול לסיכוך, שהרי הוא ראוי "לקבל" טומאה. אך בית המנוגע אינו "מקבל" טומאה מהנגע, אלא שהבית הוא עצמו החפצא של הטומאה.

והוכיח כן, שהרי כאשר הבגד נטהר מהטומאה, כגון שכהה מראיתו, הוא צריך טבילה. ולעומת זאת בבית המנוגע, אם יסתלק הנגע, הבית טהור אף בלא טבילה במקוה, כי כל הטומאה היתה רק מחמת הנגע, וכאשר הלך הנגע, כבר אין סיבה לטומאה. והביאור בדבריו, שכל הסיבה שדבר הראוי לקבל טומאה פוסל מקוה גם קודם שקיבל את הטומאה, זה מפני שדבר הראוי לקבל טומאה,

1. בכל שאר הטומאות לא יכול להיות הבית טמא, כי הוא מחובר לקרקע, ודבר המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה. ועוד, שאינו כלי. אלא שכאן חידשה התורה שהבית נהיה טמא ומטמא בטומאת נגעים.

והקשה בכתבי הגר"ח [אות סה], איך אפשר לעשות מקוה בתוך בית, והרי מקוה שנעשה על ידי דבר הראוי לקבל טומאה הוא פסול, וכן כאשר מעמיד את המקוה על ידי דבר שראוי לקבל טומאה, המקוה פסול. ואם כן, מדוע לא ייחשב כל בית כ"דבר המקבל טומאה" מחמת שאם יראה בו הנגע הרי הוא מטמא, ויהיה פסול לעשות בו מקוה?

וכן הקשה הקהילות יעקב [סוכה סימן יא], איך אפשר לעשות סוכה בתוך בית, [באופן שהדפנות של הסוכה הם דפנות של בית], הרי אם יראה הנגע בבית, גם הסכך יטמא כי הוא חלק מ"בית המנוגע", ואם כן, כל סכך בתוך בית צריך להחשב כדבר הראוי לקבל טומאה, ודבר המקבל טומאה פסול לסיכוך? [קושיה זו היא לשיטות הראשונים, שגם דבר הראוי לטומאת נגעים בלבד פסול לסיכוך], ובעין זה הקשה החלקת יואב בקבא דקשייתא [פח].

וכן הקשה בכתבי הגר"ח [אות תכג] לגבי כתמי דם נשים [שהרי כתם הנמצא על דבר שאינו ראוי לקבל טומאה, לא גזרו בו חכמים טומאת כתמים, ואין האשה טמאה]. ואם כן, אם ימצא הכתם על קרקע הבית, לכאורה כן תיטמא האשה מדין גזירת כתמים, כיון שהבית ראוי להיות טמא בטומאת נגעים? ותירץ הגר"ח, שרק דבר הראוי לקבל

משנה א:

כל הבתים שהופיעו בהם נגעים, הרי הם מיטמאים בנגעים, חוץ מבתים של

עובדי כוכבים, שאינם מטמאים בנגעים, לפי שנאמר בפסוק "אחזתכם", למעט אחזות עובדי כוכבים⁽²⁾.

להיות טמא פסול למקוה ולסיכוך. אך דבר שראוי לטמאות אחרים, והוא עצמו לעולם לא יהיה טמא, אינו פוסל. אך לפי זה יצא חידוש לדינא, שמותר להזחיל מים למקוה על ידי מת ושרץ, כיון שאינם טמאים בעצמם אלא רק מטמאים אחרים, וזו לא שמענו? ועל כרחך, צריך לומר, שגם דבר הראוי לטמאות אחרים פסול למקוה, ואם כן שוב קשה, מדוע בית כשר למקוה.

2. לפי התנא שסובר [גיטין מז א], שיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, והקרקע של העובד כוכבים אינה נחשבת לארץ ישראל כלל, לכאורה אין צריך למעט שהבית של העובד כוכבים אינו מטמא מהפסוק "אחזתכם", שהרי בית של עובד כוכבים נחשב כחוץ לארץ, ובית שבחוצה לארץ אינו מטמא בנגעים.

לגבי בית של עובד כוכבים המושכר לישראל, או בית של ישראל המושכר לעובד כוכבים, כתב המשנה למלך בשם הקרית ספר, שדין הבית נקבע לפי המשכיר, שהרי קיימא לן ששכירות לא קניא, והבעלים על הבית הוא המשכיר ולא השוכר, ולכן אם המשכיר הוא ישראל הרי הבית מטמא, ואם המשכיר הוא עובד כוכבים אין הבית מטמא. אך החזון איש [ט ח] כתב, שאפילו לפי מי שסובר ששכירות לא קניא, מכל מקום, לגבי נגעים, יתכן שהבית מטמא דוקא כאשר גם המשכיר וגם השוכר הם ישראלים, משום שלענין נגעים צריכים שיהא הבית משמש בפועל לדירורים, [ולכן בית הכנסת שלא משתמשים בו לדירורים אינו מטמא], ויתכן

כבר עכשיו יש לו שייכות לטומאה. אך דבר שיכול להפוך לחפצא של טומאה כאשר יראה בו הנגע, אין זה סיבה שיחשב כבר עכשיו שיש לו שייכות עם טומאה.

ואם כבר נראה הנגע בבית, אסור לעשות בו מקוה או סוכה. ואם ימצא בו כתם, האשה טמאה, שהרי עכשיו הבית כבר טמא. ואין חילוק בין הטומאה של בית המנוגע לשאר הטומאות, ורק קודם שנראה הנגע, אינו נחשב לדבר "הראוי לקבל טומאה" מחמת שאם יראה בו הנגע הבית יהיה טמא.

ועוד יש ליישב, לפי מה שכתב בחידושי רבינו שמואל [בבא בתרא יט ב], שהמת והשרץ אינם טמאים בעצמם, אלא שהם מטמאים אחרים, שנאמר בהם דין שכל הנוגע בהם יטמא, אך בהם עצמם אין טומאה, ורק אדם וכלים ואוכלים יכולים להיות טמאים. והביא ראיה לכך מהספרי, האומר כי כאשר החיה אלישע את בן השונמית את הילד המת, הוא נטמא בטומאת מת, כיון שהוא נגע בילד בעוד שהוא היה מת, ואילו בן השונמית טהור, כיון שכאשר חזר לחיות כבר אין בו סיבה לטומאה. ואינו טעון טבילה, אלא שהוא חזר ונטמא מאלישע. ומוכח, שהמת אינו טמא בעצמו אלא שהוא רק מטמא אחרים, וכאשר קם הילד לתחיה, פקעה הסיבה לטומאה. כי אם הוא היה טמא בעצמו, איך הוא יטהר בלא טבילה?

ולפי זה יש לומר, שגם בית המנוגע אינו טמא בעצמו, אלא שיש דין שהנוגע בו נטמא, שהרי הבית לא צריך טבילה כשנטהר, וזה כמו מת ושרץ.

ואם כן, יתכן לומר, שדוקא דבר שראוי

הלוקח בתים מן העובדי כוכבים כאשר יש בהם נגעים, יראו כתחילה, שיראה הבית אל הכהן כבית שהופיע בו נגע בתחילה, כיון שבהיות הבית ברשות העובד כוכבים הוא אינו מטמא⁽³⁾.

בית עגול שאין לקירות הבית זוויות,

בית טריגון [משולש], שיש לו שלש זוויות⁽⁴⁾,

בית הבנוי בספינה או באיסקריא [תורן שבראש הספינה⁽⁵⁾],

וכן בית הבנוי על ארבע קורות, כגון שיוצאים ארבע קורות מכותל לכותל, ובנה עליהם בית, והרי הבית עומד באויר, אינו מיטמא בנגעים.

לפי שנאמר בתורה בשני מקומות "קירות", ולמדים מכאן, שהבית מטמא דוקא כאשר יש בו ארבעה קירות, למעט בית עגול או משולש שאין בו ארבעה קירות, שאינו מטמא בנגעים. וכן בית שיש בו חמישה או ששה קירות, אינו מטמא בנגעים, לפי שדוקא בית בעל ארבעה קירות מטמא⁽⁶⁾.

שצריכים שיהיה בבית דיורים של ישראל דוקא, ולכן אין הבית מטמא, עד שיהא גם השוכר ישראל.

לגבי בית של שותפים, מבואר בתוספתא שהבית מטמא בנגעים, וכן פסק הרמב"ם. ולגבי בית שצידו האחד של עובד כוכבים, מבואר בתוספתא שהבית אינו מטמא. ובמרדכי [בסוף מסכת חולין סימן תשמא] כתב, שהוא הדין לגבי בית ששותפים בו ישראל ועובד כוכבים שאינו מטמא, שדוקא כאשר שני השותפים הם ישראלים הבית מטמא. וראה עוד בהערות על הר"ש.

3. החידוש בזה, שאפילו שהנגע הופיע בשעה שהוא היה טהור, מכל מקום, כאשר קנה הישראל את הבית, הבית מטמא. וכן המשנה מחדשת, שאפילו אם כבר הסגיר אותו הכהן בשעה שהבית היה ברשות העובד כוכבים, מכל מקום, אין זה נחשב להסגר, ויסגיר אותו הכהן מתחילה כאילו לא הוסגר מעולם. וראה בפירוש הר"ש בתחילת הפרק הקודם, ובמה שכתבנו בהערות שם.

4. בתוספתא מובא, שגם בית בעל שני קירות

אינו מטמא, ופירש רש"י במסכת בבא בתרא [קסד ב], שהיינו באופן שקיר אחד ישר, וקיר שני בחצי עיגול כזה – □. ומבואר, שקיר נקבע לפי הזוויות, שכל השטח שבין זווית לזווית נחשב לקיר אחד. וכן שני קירות שבשני צידי הבית, שהם מתחברים בעיגול ולא בזווית, הרי הם נחשבים לקיר אחד לגבי נגעי בתים. ויש לעיין מהו שיעור הזווית הנצרכת להחשב קיר בפני עצמו.

5. כן ביאר הר"ש, וביאר התוספות יום טוב, שמדובר על הבית שבראש הספינה, ששם עומד הצופה לראות את כיון הספינה. ועוד כתב הר"ש, שיש גורסים "אסדא", והרע"ב גרס "אכסדיא", וזה סוג של ספינה, כמו רפסודא. והרמב"ם והרא"ש כתבו, שזה המשך לדין שלאחריו, שהבית שבאסקריא הוא הבית הבנוי על גבי קורות.

6. בתוספתא איתא, שבית שיש בו חמשה קירות אינו מטמא, וכן כתב הר"ש, וכן פסק הרמב"ם. אך המהר"ם כתב, שמהמשנה משמע שדוקא בית עגול או בעל שלשה קירות אינו מטמא, אך בעל חמשה או ששה קירות

וכן למדים ממה שנאמר בתורה "בבית ארץ אחוזתכם", שדוקא כאשר הבית בנוי על הארץ הוא מטמא, למעט בית הבנוי בספינה או בתורן הספינה, שהבית בנוי בים ולא בארץ, שאינו מטמא.

מטמא,

ולמעט בית הבנוי על גבי קורות, שהוא בנוי באויר ולא על גבי הארץ, שאינו מטמא.

קירות, אלא שעיקר השם בית הוא בארבעה קירות, ולמדים מהריבוי שהוא הדין בית שיש בו יותר מארבעה קירות גם כן מטמא, ואם כן הוא הדין בעל ששה קירות מטמא. וראה תפארת ישראל [בועז א].

אכן הר"ש והרמב"ם כתבו, שגם לפי התנא של המשנה בית בעל חמשה קירות אינו מטמא, ומשמע שזה גם לפי מי שסובר לגבי ציצית שבגד בעל חמש כנפות חייב בציצית, ובפרט שכך פסק המב"ם בהלכות ציצית, שגם בעל חמש כנפות חייב, אף שלגבי נגעי בתים פסק שאינו מטמא, ובפשטות יש לומר, שלגבי ציצית יש ריבוי ולגבי נגעים אין ריבוי, ולא דורשים את הפסוק "שפל מן הקיר".

והחזון איש [ט ז] כתב סברא לחלק ביניהם, שלגבי ציצית, יש בכלל חמש ארבע, והרי יש כאן ארבע כנפות, ולכן ריבתה התורה שגם זה חייב. אך לגבי נגעים שצריכים ארבעה קירות, צריך שיהיו הקירות שלמים, וקיר שאינו קיים על פני רוח שלמה אינו נחשב לקיר לגבי נגעי בתים. ולכן, בית בעל חמשה קירות אינו מטמא, שהרי אין כאן ארבעה קירות שלמים, לפי שיש כאן שלשה קירות שלמים, ועוד שני חצאי קירות, וזה לא מועיל לגבי נגעי בתים.

ולפי זה, הוא הדין בית שחציו עגול, ובחצי השני יש שלשה קירות, שבסך הכל יש כאן ארבעה קירות, מכל מקום, הוא אינו מטמא, כיון ששלשת הקירות אינם קיימים על פני שלשה צדדים, אלא יש כאן שני קירות על רוח אחת, ואין כאן ארבעה קירות שלמים.

מטמא, והמשנה חולקת על התוספתא. שהרי אם המשנה היתה סוברת כמו התוספתא, היא היתה צריכה לומר חידוש גדול יותר, שאפלו בעל חמשה קירות אינו מטמא.

וביאר המהר"ם את המחלוקת שלהם, שלגבי ציצית יש מחלוקת תנאים אם בגד שיש בו חמש כנפות חייב בציצית, ושם הם נחלקו בדרשה אם יש ילפותא לרבות גם בעל חמש כנפות או לא, וכן כאן הם נחלקו, האם ילפינן מהפסוק "והנה מראהו שפל מן הקיר", לרבות עוד קיר אחד, שגם בית בעל חמשה קירות מטמא, או שלא למדים משם, וכמו שכתב רש"י במסכת בבא בתרא [שם], שהפסוק נצרך לגופו, ואי אפשר ללמוד ממנו לרבות קיר נוסף.

והרש"ש הקשה על דברי המהר"ם, שאם המקור לרבות בית בעל חמשה קירות הוא מחמת שיש פסוק נוסף, אם כן, בית בעל ששה קירות לכולי עלמא צריך להיות טהור, שהרי לזה כבר אין ריבוי, ואם כן שוב קשה, מדוע המשנה לא נקטה חידוש גדול יותר, שבית בעל ששה קירות טהור? ועיין שם מה שתירץ. ולכאורה יש ליישב קושיתו באופן פשוט, שהרי לגבי ציצית כתב הרמב"ם [הלכות ציצית פ"ג ה"ג], שגם בגד בעל שש כנפות חייב בציצית, והיינו, שהפסוק מרבה שמה שכתוב בתורה ארבע זה לאו דוקא, אלא הוא הדין יותר, וממילא יודעים שהוא הדין בעל שש כנפות ויותר חייב בציצית. וכן לגבי קירות, הרי על כרחיך הפסוק הנוסף לא מרבה עוד קיר אחד, שאם כן היו צריכים תמיד חמש

ואם היה הבית מרובע, שיש לו ארבעה קירות, אפילו אם הוא בנוי על ארבעה

עמודים⁽⁷⁾, מכל מקום הוא מטמא, כיון שהבית בנוי בארץ ואינו בנוי באויר⁽⁸⁾.

עוד כתב החזון איש [שם], שגם באופן שהקיר אינו קיים על פני כל הרוח, אלא שיש פירצות בקיר, מכל מקום זה נחשב לקיר שלם, לפי שהפירצה נחשבת לפתח, ובלבד שיהיה העומד מרובה על הפרוץ. אכן הרמב"ם בפירושו המשנה [בסוף המשנה] כתב, שאפילו אם יש בקיר כל שהוא מכל צד, זה נחשב לקיר, ואין צריך שיהא העומד מרובה על הפרוץ, וראה מה שכתבנו על זה להלן.

ועוד כתב החזון איש, שכל חדר שבבית נחשב כבית בפני עצמו לגבי נגעי בתים, כיון שיש לחדר ארבעה קירות, וכן אם יש חדר גדול, ועשה לו מחיצה באמצע מאבנים, הרי זה נחשב לשני בתים, וכל בית מטמא בפני עצמו. ואם הנגע נראה בקיר שמשותף לשני החדרים, חצי נגע באויר חדר אחד, וחציו באויר של החדר השני, הרי צריך שיהא שיעור נגע בכל חדר, ואין מצטרף הנגע שבאויר חדר אחד, עם הנגע שבאויר החדר השני.

ועוד כתב, שאם היה בית שנראה בו נגע, וטימא אותו הכהן, ולאחר מכן חילק את הבית עד שאין בו ארבעה קירות, הדין הוא כבגד שקרע אותו עד שאין בו שיעור שלש על שלש, שמבואר בסוף הפרק הקודם, שהמוסגר טהור והמוחלט טמא.

7. מבואר במשנה, שהבית הבנוי על גבי קורות אינו מטמא, שזה נחשב לבית שבנוי באויר, והבית הבנוי על גבי עמודים מטמא, שזה נחשב לבית שבנוי בארץ.

ונחלקו הראשונים מה החילוק ביניהם: הר"ש כתב, שאם כל הקירות באויר, כגון גזוטרטא שיוצאת מקיר הבית, או שבנה קורות מכותל לכותל, ובנה עליהם בית, שכל קירות

הבית עומדים באויר, הרי הבית טהור. אך אם הזויות עומדות על גבי עמודים, אף שאר הכותלים עומדים באויר, מכל מקום הבית טמא. ואפילו שהעמודים רק מונחים על הארץ, ואינם נעוצים בקרקע, מכל מקום הבית מטמא, כיון שהם לא מונחים באויר.

הרמב"ם בפירושו המשנה והרע"ב כתבו, שעל גבי עמודים הביאור הוא, שהעמודים הם קירות הבית, ולא שהבית בנוי על העמודים. ולפי זה מבואר במשנה חידוש גדול, שאין צריך שהקיר יהיה בנוי על כל הבית או על רובו, אלא אפילו אם יש רק עמודים בזויות, זה כבר נחשב לקיר. וראה במים טהורים שהוסיף, שצריך לומר שמדובר באופן שכל עמוד הוא בצורה של זוית, שיש כאן התחלה של קיר לכל רוח, שאם לא כן, אין כאן ארבעה קירות. וצריך להוסיף עוד על דבריו, שלדעת הרמב"ם תחילת הקיר וסופו מצטרפים, והם נחשבים כקיר אחד, שאם לא כן, יש כאן שמונה קירות, ולדעת הרמב"ם אינו מטמא.

אכן הרמב"ם בהלכותיו כתב, שאם הבית היה בנוי על גבי ארבעה עמודים הוא מטמא, ומשמע שפירש כשאר הראשונים, שהבית היה בנוי על העמודים, ולא שהעמודים הם קירות הבית. והתוספות יום טוב והמים טהורים הגיהו את דברי הרמב"ם בפירושו המשנה, וכתבו שכוונתו לומר כמו שכתב בהלכותיו, שהבית בנוי על העמודים, ולא שהעמודים הם קירות הבית.

המהר"ם כתב, שבנוי על גבי קורות הביאור הוא, שהקורות אינם נעוצים בקרקע, אלא שהם רק מונחים על הארץ, ולכן זה נחשב כבית באויר, אך על גבי עמודים הנעוצים

משנה ב:

נאמר בתורה [שם פסוק מ] "וחילצו את האבנים אשר בהן הנגע", למדים מכאן, שהנגע מטמא דוקא כאשר הוא נראה על האבנים שבכותל, ולא כאשר נראה הנגע על דברים אחרים שבכותל⁽⁹⁾.

ומאחר והבית מטמא דוקא כאשר יש בו ארבעה קירות, כמו ששנינו לעיל, הרי אנו צריכים שכל קיר יהיה ראוי לטומאת נגעי בתים, שאם יראה בו נגע, הבית יהיה טמא, שבלא זה אינו נחשב לקיר לגבי טומאת נגעי בתים, ולכן צריך שבכל קיר יהיה אבנים בשיעור הראוי

בקרקע, זה נחשב כבית המחובר לארץ, ולכן הוא מטמא. אך בתוספתא משמע שאין צריך שהבית יהיה מחובר בקרקע בכדי שיטמא, א. שבתוספתא כתוב, שגם בית שעל גבי עצים מטמא, ופירש הר"ש שמדובר בעצים המוטים על הקרקע, ולדעת המהר"ם צריך לדחוק, שמדובר בעצים המחוברים לקרקע. ב. בתוספתא מובא, שהבית שבספינה אינו מטמא, והבית שבים אינו מטמא, וביאר הר"ש, שהבית שבספינה הביאור הוא, שאפילו כאשר הספינה בארץ, כיון שסופה לירד בקרקע, אין זה נחשב לבית שבארץ, ולדעת המהר"ם גם בלא שסופה לירד לים אינו מטמא, כיון שהספינה אינה מחוברת לקרקע? וצריך לדחוק, שמדובר בספינה הנעוצה בקרקע, וצריך עיון.

שיראה הנגע באבנים דוקא, ואף שנאמר בתורה "וחילצו את האבנים", ומשמע שהנגע מטמא דוקא כשנראה על האבנים, [שהרי זה המקור שצריך שהנגע יראה על שתי אבנים, שצריך שיוכלו לקיים את הפסוק "וחילצו את האבנים", שמשמע שתי אבנים? צריך לומר, שהתורה מדברת באופן שנראה הנגע על האבנים, אך באופן שנראה הנגע בעצים או בעפר, הרי הוא יחלוץ את העצים או העפר.

והטעם שהנגע מטמא דוקא כאשר נראה על האבנים או על העצים והעפר, ולא כאשר נראה על דברים אחרים, צריך לומר שזה מסברא, שכיון שמצינו שרק אותם צריך לנתוץ, משום שרק הם נטמאים בבית, אם כן מסתבר לומר, שדוקא אם נראה הנגע על דבר הנטמא בבית הרי זה נחשב לנגע.

וכתבו הראשונים לשיטתם, שכל קיר וקיר צריך להיות ראוי לטומאת אבנים ולטומאת עצים ולטומאת עפר, ולכן צריך שיהא בכל קיר אבנים עצים ועפר כשיעור הנאמר בהם לקמן, ולא מספיק שיהא עצים ועפר באחד מהקירות. [ואף שהמשנה כתבה כן מפורש רק באבנים, שצריכים שהם יהיו בכל קיר, הוא הדין לעצים ולעפר, שהרי אין מקום לחלק ביניהם, וראה משנה אחרונה].

ובזה ביאר הר"ש [במ"ד] את התוספתא, "האבנים והעצים והעפר מטמאים בנגעים", כלומר, שאם הנגע נראה על אחד מהם הרי

8. בגמרא במסכת סוכה [ג א] מבואר, שאין הבית מטמא בנגעים עד שיהא בו ארבע אמות על ארבע אמות. ובמנחת חינוך [מצודה קעז ג] נסתפק, האם צריך שיהא בבית ארבע על ארבע מרובע, או שמא, גם כאשר יש שמונה אמות על שתי אמות הבית מטמא, כיון שבסך הכל יש כאן ארבע על ארבע.

9. הראשונים נחלקו מה הדין באופן שנראה הנגע על העצים והעפר שבכותל: דעת הר"ש והרא"ש והרע"ב, שגם נגע הנראה על העצים והעפר מטמא, ואין צריך

להראות בו הנגע.

ועוד נאמר בתורה [שם פסוק מה] לאחר שהוחלט הבית לטומאה, "ונתן את הבית, את אבניו את עציו ואת כל עפר הבית", למדים מכאן, שאין הבית מטמא בנגעים עד שיהא בו אבנים עצים ועפר,

כדי שבשעת נתיצה יוכל להתקיים בו כל מה שנאמר בפסוק.

אומרת המשנה:

בית שאחד מצדדיו מחופה בשיש – שכותל אחד מצופה בשיש⁽¹⁰⁾, ואותו

נחשבים למין שמטמא בנגעים, שהרי גם הם ניתצים עם האבנים, אך באופן שהאבנים מחופים בשיש ולבנים, שאינם ניתצים עם האבנים, הרי הם חוצצים בין הנגע לאבנים, ולכן אין הנגע מטמא.

וזה גם הביאור בתוספתא לדעת הרמב"ם, "האבנים והעצים והעפר מיטמאין בנגעים", כלומר, שאם נראה בהם הנגע, ויש מתחיתהם אבנים, הרי זה נחשב שהנגע באבנים.

ומה שנקטה התוספתא "ומצטרפים בנגעים", היינו, שגם לפי דעת הרמב"ם אין צריך שכל השיעור שני גריסים יהיה על האבנים, אלא שיהיה נגע גם על האבנים, ויוכל להתקיים הפסוק "וחילצו את האבנים אשר בהן הנגע", אך הנגע שנראה על העצים והעפר גם כן מצטרף לשיעור, וכן ביאר החזון איש.

10. כתב המשנה אחרונה, שדוקא אם כל הקיר מחופה בשיש אינו מטמא, אך אם יש שתי אבנים גלויים, שיכול הנגע להראות בהם, הרי זה נחשב לקיר שראוי לטומאה. אך החזון איש [ט ד] כתב, שצריך שיהא לכל הפחות רוב הכותל מאבנים או מעצים או מעפר, וכמו שמצינו לגבי נגעי בגדים שצריך שיהא שיעור שלש על שלש מדבר הראוי לטומאה. ונסתפק החזון איש, האם צריך כל שיעור הכותל מהם, או שמספיק רובו, וראה שם מה שביאר על פי זה את התוספתא.

[ומשמע שכתב כן גם לדעת הרמב"ם,

הם מטמאים, "ומצטרפים בנגעים", כלומר, שאם נראה הנגע על שלשתם יחד, הרי הם מצטרפים, וכשהוא נותן את הבית הרי הם ניתצים עמו", כלומר, שאם נראה הנגע באחד מהם, כולם ניתצים עמו.

אכן ברמב"ם משמע, שדוקא אם נראה הנגע באבנים הבית טמא, שהרמב"ם כתב [פי"ד ה"ז], שצריך שיהיה בכל כותל לכל הפחות שתי אבנים, כדי שיהא כל כותל ראוי לנגע, שאין הבית מטמא בנגעים, עד שיראה הנגע בשני גריסים על שתי אבנים, ואחר כך כתב הרמב"ם, שצריך שיהא בבית עצים כשיעור ליתן תחת המשקוף, ועפר כדי ליתן בין פצים לחבירו, ומשמע שאין צריך שיהא עצים ועפר בכל כותל כשיעור, כמו שכתבו שאר הראשונים, אלא שיהיה כשיעור הזה בכל הבית, בכדי שיהא ראוי לנתיצה, ודוקא האבנים צריכים להיות בכל כותל, כיון שרק בהם ראוי הנגע לטמא.

אך לפי זה קשה, מדוע נקטה המשנה, שבית שאחד מצדדיו מחופה בשיש או בלבנים טהור, הרי גם אם הוא מחופה בעצים ועפר הבית טהור, שהרי צריך שיהא בכל כותל שתי אבנים, שיוכל הנגע להראות בהם? ותירצו התפארת ישראל והחזון איש [ט ב], שגם לפי דעת הרמב"ם שהעצים והעפר לא ראויים לטומאה, מכל מקום אינם חוצצים בין הנגע לאבנים. כלומר, שאם האבנים מחופים בעצים ובעפר, הרי זה נחשב שהנגע נראה על האבנים, והנגע מטמא, כיון שהעצים והעפר